

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

بیژن مومنی^۱

طیبه زرگر^۲

[10.22034/ssys.2023.2772.3013](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2772.3013)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۱۷

محیط ورزش حرفه‌ای سرشار از عدم قطعیت است. در نتیجه شناخت تحولات پیش‌روی آن ضروری می‌باشد. هدف مطالعه حاضر، پیش‌نگری مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی در افق ۱۴۱۰ بود. از این رو، روش تحقیق به کار گرفته شده آینده‌پژوهی بود. جامعه آماری این تحقیق را مدیران ستادی وزرات ورزش و فدارسیون‌های ورزشی تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد، با روش نمونه‌گیری هدفمند بود و بر مبنای شاخص‌های تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و همچنین دسترسی به آنان، تعداد ۱۵ نفر انتخاب شدند. اطلاعات این پژوهش با استفاده از مصاحبه و پرسش‌نامه گردآوری گردید. در این تحقیق جهت بررسی روایی ابزار تحقیق، از روش روایی محتوایی (CVR) و جهت بررسی پایایی آن از روش دونیمه‌کردن استفاده شد و همبستگی میان نمرات دو تست برابر با $r=0.823$ بود. همچنین جهت آینده‌پژوهی از روش تحلیل ساختاری با کمک نرم‌افزار MICMAC بهره‌گیری شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، رو به‌رو نشدن ورزشکاران ایرانی با ورزشکاران رژیم اشغالگر مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی ورزش در افق ۱۴۱۰ می‌باشند. بر این مبنای، لازم است برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران ورزش با اتخاذ راهبردهای مناسب از به وجود آمدن چالش‌های پیش‌رو جلوگیری کنند.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، تحلیل ساختاری، عدم قطعیت، افق ۱۴۱۰ و ورزش حرفه‌ای.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(نویسنده مسئول) E-mail: Zargar_ta@yahoo.com

مقدمه

سازمان بهداشت جهانی اعلام کرده است هر ساله حدود ۳/۲ میلیون نفر در جهان به دلیل فعالیت‌های فیزیکی ناکافی که منجر به افزایش بار بیماری جهانی می‌شود، جان خود را دست می‌دهند (گانایی و همکاران^۱، ۲۰۱۹؛ دینگ و همکاران^۲، ۲۰۱۶). به دفعات ثابت شده است که سطح پایین فعالیت‌های بدنی با چاقی مفرط، دیابت، فشارخون، بیماری‌های قلبی عروقی، سرطان، پوکی استخوان، اختلالات متابولیسمی، مشکلات روانی و اجتماعی همراه است (مولر و همکاران^۳، ۲۰۱۹). در مقابل افرادی که فعالیت بدنی بالاتری دارند و بیشتر به ورزش می‌پردازند از کیفیت زندگی بهتری برخوردار هستند. اما علی‌رغم این واقعیت که فعالیت بدنی منجر به سلامت جسمی و روانی می‌شود، مشاهده می‌شود که سبک زندگی بی‌تحرک هنوز بر رفتار و سبک زندگی افراد جامعه حاکم است (مولر و همکاران، ۲۰۱۹). بدون تردید سلامتی رکن اساسی و خیلی مهم در زندگی هر فرد است و ورزش عامل اساسی و غیرقابل انکار در حفظ آن به شمار می‌رود (نصری، ۱۳۹۳). ورزش یک زمینه فرهنگی از فعالیت است که در آن افراد به صورت داوطلبانه با افراد دیگر ارتباط برقرار می‌کنند تا توانایی‌ها و مهارت‌های خود را طبق قوانین خودخواسته، تصویب شده و براساس ارزش‌های اخلاقی پذیرفته شده در اجتماع، با هم مقایسه کنند (تیدمن^۴، ۲۰۰۷). در گزارش کارگروه آژانس سازمان ملل متحد در مورد ورزش برای توسعه و صلح گفته شده است که اصطلاح ورزش تمام اشکال فعالیت بدنی را که باعث آمادگی جسمانی خوب، بهزیستی ذهنی و تعامل اجتماعی می‌شود، در بر می‌گیرد. این فعالیت‌ها شامل بازی‌ها، سرگرمی‌ها، رویدادهای ورزشی تفریحی یا رقابتی و همچنین بازی‌های ورزشی و سنتی است (سوتولا^۵، ۲۰۱۸). همچنین منشور ورزش اروپا که در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس وزرای ورزش در کشورهای اروپایی به تصویب رسید، ورزش را به منزله انواع فعالیت‌های بدنی در نظر گرفته است که از طریق مشارکت تصادفی یا سازمان‌یافته، سبب بهزیستی جسمی و روحی و شکل‌گیری روابط اجتماعی می‌شود (سوتولا، ۲۰۱۸).

¹ Gabnai et al.

² Ding et al.

³ Müller et al.

⁴ Tiedemann

⁵ Sutula

تصورپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

بر مبنای مشارکت ورزشی، سطوح ورزش از ورزش تربیتی، ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش حرفه‌ای تشکیل شده است و برای هر کشوری مهم است که با حفظ تعادل در این سطوح و اولویت‌بندی این ابعاد براساس کاربرد و اهمیت آن‌ها، ساختار ورزش کشور خود را توسعه و گسترش دهد (راسخ، سجادی، رضوی و دوستی، ۱۳۹۷). بررسی‌ها نشان می‌دهد محیط ورزش حرفه‌ای به مانند سایر حوزه‌ها آکنده از تغییرات غیرقابل پیش‌بینی است و لازم است با انجام اقدامات پیش‌دستانه برای ساختن آینده بهتر هم‌اکنون دست‌به‌کار شد. یکی از ابزارهای طراحی سیاست‌های روز که با بهره‌گیری از طیف وسیعی از روش‌ها به جای تصور فقط یک آینده گمانه‌زنی‌های سامان‌مند و خردورزانه در مورد چندین آینده ارائه می‌دهد، آینده‌پژوهی است. آینده‌پژوهی در مقام یک دانش، «هنر» پذیرش عدم‌قطعیت آینده و محتمل‌دانستن امکان وقوع حالت‌های گوناگونی از آینده به‌جای یک آینده خاص است. آینده‌پژوهی از آینده‌های مختلف خبر می‌دهد که هرگز مطمئن نیست و همیشه آستان وقوع رویدادهای غیرمنتظره است (تقی‌لو و همکاران، ۱۳۹۵). به نظر آینده‌پژوهان، شناخت نیازهای آینده پیرامون هر حوزه در گرو آینده‌پژوهی است، چرا که با تمرکز بر آینده و فکر کردن مداوم درباره آن می‌توان نیازمندی‌ها را کشف و اختراع کرد. تحقیقات جدید گویای این است که به فکر آینده بودن، انسان‌ها را خردمند می‌سازد در مقابل ناتوانی در پیش‌بینی رخدادها با توجه به سهم آن‌ها در دینامیک وقوع رویدادها نشأت گرفته از عدم آگاهی و شناخت آینده است (سلیگمن و تیرنری^۱، ۲۰۱۷).

با توجه به اینکه اندیشیدن به آینده سبب آمادگی پیش‌دستانه برای حوادث و شرایط پیدا و پنهان فردا و تلاش برای ساختن آینده بهتر است، مشاهده می‌شود که اقبال عمومی حوزه‌های مختلف به طور خاص ورزش از این رویکرد به طور روز افزونی بیشتر شده است، چرا که افزایش تغییرات و دگرگونی‌ها در سال‌های اخیر هزاره دوم و ظهور پیاپی مسائل جدید در جامعه جهانی، اتکا به برنامه‌ریزی مبتنی بر پیش‌بینی، جوابگوی نیاز مدیریت‌های کلان حوزه ورزش نبوده و سایه سنگین عدم قطعیت‌ها و ظهور رویدادهای ناپیوسته و شگفت‌انگیز، وضعیت را به گونه‌ای دگرگون کرده است که پیش‌بینی آینده در دنیای پرتحول برای برنامه‌ریزان این حوزه با مشکل همراه شده است. در نتیجه در سال‌های اخیر محققان ورزشی فعالیت‌های آینده‌پژوهی را در برنامه‌های تحقیقاتی خود قرار داده‌اند، هر یک از این فعالیت‌ها بر دانش آینده‌پژوهی افزوده است و لذا روز به روز توسعه این مفهوم ادامه دارد. علیرغم آن مطالعات آینده‌پژوهی زیادی در این زمینه به ثبت نرسیده است (شهولی کوه‌شوری، عسکری، نظری و نقش، ۱۳۹۹). البته استفاده از روش‌های آینده‌نگاری در ورزش نزد پژوهش‌گران ایرانی، روند رو به رشدی را طی کرده است (شهولی

---

¹Seligman & Tierney

کوه‌شوری، عسکری، نظری و نقش، ۱۴۰۱). در این زمینه می‌توان به مطالعات نظری، سهرابی و محرم‌زاده (۱۴۰۰) با عنوان «سناریوهای راهبردی باشگاه فرهنگی ورزشی» اشاره کرد که به دو عدم قطعیت کلیدی به نام‌های تخصیص منابع مالی پایدار و تأکید بر مسئولیت اجتماعی پایدار باشگاه در جامعه اشاره داشتند. تابش، شهریار و نظری (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران» نشان دادند ورزش همگانی ایران متأثر از ۱۳ عامل راهبردی و کلیدی (تخصیص منابع، توزیع عادلانه سرانه، ساخت ترغیب‌کننده شهری، ورود همه‌جانبه اقشار در ورزش همگانی، جایگاه اجتماعی خانواده، مدیریت واحد و یکپارچه، مشارکت فیزیکی مسئولان، برجسته‌سازی و الگوسازی، تبلیغات ارشادی، پرداختن رسانه‌ها، آموزه‌ها و باورهای دینی، تنوع ژئوپولیتیک) است. نظری و شهبولی کوه‌شوری (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «سناریوهای راهبردی آموزش ورزش سلامت‌محور ایران»، به دو عدم قطعیت کلیدی به نام‌های ایجاد حس تقاضا به ورزش مبتنی بر فن‌آوری‌های نوین و بهینه‌سازی جسمی با نهادهای تعالی‌ساز ورزش اشاره کردند. شهبولی کوه‌شوری و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «شناسایی شگفتی‌سازها و پیشران‌های مؤثر بر آینده ورزش تربیتی ایران» به ۴ شگفتی‌ساز (شگفتی‌ساز ادغام واقعیت مجازی با حقیقت، شگفتی‌ساز ژنومیک، شگفتی‌ساز زندگی دوم، شگفتی‌ساز پارک‌های مفهومی) و ۱۷ پیشران اشاره داشتند.

فرخ‌شاهی، شهبالی، هنری، کارگر و شیروانی ناغانی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «الگوی محیطی مؤثر بر آینده‌نگاری راهبردی ورزش ایران و تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی» نشان دادند سرمایه اجتماعی، رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی، سرانه استاندارد ورزشی و سیاست‌های زیست محیطی عدم قطعیت‌های کلیدی هستند. جعفری، شریفی‌فر و شهرام (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «آینده‌پژوهی مشارکت‌دهی زنان در نقش‌های تصمیم‌گیری و مدیریت ورزش کشور» نشان دادند بین دو وضعیت موجود و مطلوب ظرفیت‌های مدیریتی شناسایی شده (پست سازمانی، کرسی و عضویت) شکاف قابل توجهی وجود دارد. در مقابل در پژوهش‌های خارجی کمتر به بحث آینده‌پژوهی در ورزش پرداخته شده است. مطالعات انجام‌شده حکایت از این دارد که ورزش حرفه‌ای عدم قطعیت‌های زیادی دارد. ژنگ و ماسون^۱ (۲۰۲۲) در تحقیق خود نشان داد صنعت ورزش حرفه‌ای در عصر رسانه‌های پخش سنتی به موفقیت فوق‌العاده‌ای دست یافته و یک بازار چند جانبه و یک مدل تجاری مؤثر برای رشد درآمد ایجاد کرد. با این حال، ظهور و گسترش فن‌آوری‌های رسانه‌ای جدید، چشم‌انداز رسانه‌ای را به شدت تغییر داده است و یک محیط چندرسانه‌ای بسیار پیچیده‌تر را ایجاد کرده است که محبوبیت و شخصی‌سازی، ساختار و عاملیت را متحد می‌کند. همچنین

¹ Zheng & Mason

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

تیثائن^۱ (۲۰۲۲) نشان داد نسل جدید فناوری دیجیتال فرصت‌های جدید و در عین حال شتاب جدیدی را برای توسعه صنعت خدمات ورزشی به ارمغان آورده است.

مسئله اصلی پژوهش این است که در دنیای غیرقابل پیش‌بینی و پیچیده امروز، ابزارهای تحلیل راهبردی مانند تحلیل سوات، نقشه‌های راهبرد و غیره که در دهه ۱۹۶۰ طراحی شدند و تا دهه ۱۹۹۰ توسعه یافتند و پس از آن افول پیدا کردند، دیگر نمی‌توانند به‌خوبی تغییرات سطح بالا را پیش‌بینی کنند و یک برنامه راهبردی کم‌نقص ارائه نمایند. لذا با آگاهی از محدودیت‌های رویکردهای سنتی برنامه‌ریزی و با آگاهی از این‌که روش‌های جدیدی برای پیش‌بینی آینده و طراحی برنامه راهبردی وجود دارد، در این پژوهش رویکرد آینده‌پژوهی انتخاب شد تا به وسیله آن تحولات و مشکلات پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در آینده تعیین شود. از سوی دیگر، متولیان ورزش حرفه‌ای ایران در پی آن هستند که با فراهم نمودن زمینه‌های لازم بیش از پیش زمینه توسعه و گسترش ورزش حرفه‌ای را فراهم آورند، اما مسئله این است که شناخت کافی از عدم قطعیت‌های کلیدی، روندها، محرک‌ها و پیشران‌های مؤثر بر ورزش حرفه‌ای وجود ندارد و در مطالعات انجام‌شده نیز به آن‌ها اشاره نگردیده است و با این نگاه برنامه‌های راهبردی میان‌مدت و بلندمدت ورزش حرفه‌ای تدوین می‌شود. لذا پژوهش حاضر درصدد است به این سؤال پاسخ دهد:

مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی در افق ۱۴۱۰ کدام‌اند؟

با اقتباس از اینکه در وضعیت کنونی جهان تغییرات در همه زمینه‌ها به سرعت صورت می‌گیرد، سازماندهی ورزش حرفه‌ای برای پیش‌بینی آینده در قالب آینده‌پژوهی ضرورتی انکارناپذیر است، چرا که در هزاره سوم، چگونگی توسعه ورزش حرفه‌ای در عصر رشد تصاعدی که ویژگی بارز آن تغییر پیوسته و رقابت سخت است، برای دولت‌ها به یک چالش راهبردی مهم تبدیل شده است. از سوی دیگر، به نسبت سایر ورزش‌ها، عدم قطعیت‌ها در ورزش حرفه‌ای به مراتب بالاتر است و این خود کار را برای ارائه برنامه‌ریزی راهبردی در این حوزه با مشکل همراه کرده است، در مقابل، در تحقیقات گذشته کمتر با استفاده از رویکردهای آینده‌پژوهی و آینده‌نگری تحولات و چالش‌های پیش‌روی ورزش حرفه‌ای رصد شده است. انتظار می‌رود با انجام این مطالعه بازخور مناسبی از چالش‌های پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در چند سال آینده منعکس شود و با شناخت این چالش‌ها و شناخت عدم قطعیت‌ها بتوان برنامه‌ریزی‌های اثربخش و کاراتری را برای ورزش حرفه‌ای در ایران طرح‌ریزی و پیاده‌سازی کرد.

روش‌شناسی پژوهش

¹ Thithathan

پژوهش حاضر از منظر رویکرد، استقرایی، از منظر جهت‌گیری، بنیادی، از منظر شیوه، ترکیبی (به این دلیل که این مطالعه در دو مرحله انجام شد و در مرحله اول آن از طریق مصاحبه به شناسایی چالش‌ها پرداخته شد و در مرحله دوم با شناسایی چالش‌ها جهت تعیین عدم قطعیت‌های کلیدی از پرسش‌نامه استفاده شد)، از منظر راهبرد، آینده‌پژوهی و از منظر پارادایمی، پارادایم «نظریه پیچیدگی» است. در تحقیقات آینده‌پژوهی، در مراحل مختلف پژوهش از روش‌های متفاوتی بهره گرفته می‌شود. این پژوهش از لحاظ رویکرد مطالعات آینده‌پژوهی دارای رویکرد اکتشافی است و پردازش نهایی یافته‌ها در آن با استفاده از تحلیل عدم قطعیت‌ها مبتنی بر روش تحلیل ساختاری بود. جامعه آماری این تحقیق را مدیران ستادی وزارت ورزش و فدراسیون‌های ورزشی تشکیل می‌دادند که بر مبنای معیارهای خبرگی (حداقل ۵ سال در وزارت ورزش و جوانان یا یکی از فدراسیون‌ها دارای سابقه مدیریتی باشد، دارای تحصیلات کارشناسی‌ارشد و دکتری باشد) و با روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۵ نفر از آن‌ها انتخاب شدند.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در تحقیق

ردیف	جنسیت	تحصیلات	سن	سابقه کاری
۱	مرد	دکتری	۳۸	۱۵ سال
۲	مرد	دکتری	۴۳	۲۱ سال
۳	زن	دکتری	۳۷	۱۲ سال
۴	مرد	دکتری	۴۲	۱۹ سال
۵	مرد	کارشناسی‌ارشد	۲۹	۱۱ سال
۶	زن	دکتری	۴۵	۱۸ سال
۷	زن	دکتری	۴۸	۱۵ سال
۸	مرد	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۱۲ سال
۹	زن	کارشناسی‌ارشد	۳۰	۱۱ سال
۱۰	مرد	دکتری	۴۷	۱۷ سال
۱۱	زن	دکتری	۵۳	۲۴ سال
۱۲	زن	کارشناسی‌ارشد	۲۹	۱۰ سال
۱۳	مرد	دکتری	۴۹	۲۱ سال

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۴	مرد	دکتری	۳۹	۱۴ سال
۱۵	زن	کارشناسی ارشد	۳۰	۱۱ سال

اطلاعات این پژوهش با استفاده از مصاحبه و پرسش‌نامه گردآوری شد. از مصاحبه برای شناخت مسائل و روندهای مؤثر بر حوزه ورزش ایران استفاده و سؤالات مصاحبه بر مبنای اهداف تحقیق تنظیم گردید. نوع مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و جهت تحلیل آن از کدگذاری استفاده شد. پس از تحلیل مصاحبه و ترکیب کدهای مشابه، پرسش‌نامه تحلیل ساختاری تنظیم گردید. تعداد سؤالات این پرسش‌نامه - که از تحلیل مصاحبه‌ها حاصل شد - قبل از اعتبارسنجی و رواسازی آن ۴۳ گویه بود و پس از طی هنجاریابی به ۲۶ مورد کاهش پیدا کرد. دامنه نمره‌گذاری این پرسش‌نامه مبتنی بر دامنه نمرات صفر = بدون تأثیر، ۱ = تأثیر ضعیف، ۲ = تأثیر متوسط، ۳ = تأثیر قوی و $P =$ تأثیر بالقوه بود. در این تحقیق جهت بررسی روایی ابزار تحقیق، از روش روایی محتوایی (CVR) استفاده گردید. به این منظور به ۱۰ استاد دانشگاه در حوزه مدیریت ورزشی که در زمینه آینده‌پژوهی حداقل ۱ پژوهش را انجام داده بودند، رجوع گردید و از آنها خواسته شد به هر شاخص امتیازی بدهند. براساس نتایج جدول ۲، روایی محتوایی شاخص‌های اصلی بزرگتر از ۰/۶۲ است - مطابق پژوهش لاوشه^۲ ۱۹۷۵، در صورتی که تعداد مشارکت‌کنندگان در تحقیق ۱۰ نفر باشد حداقل روایی مورد تأیید در سطح خطای ۰/۰۵ باید ۰/۶۲ باشد - که نشان‌دهنده اعتبار محتوایی شاخص‌های پژوهش است.

جدول ۲: روایی (CVR) شاخص‌های پژوهش

شاخص	فهر ضروری	فهرد ولی ضرورتی ندارد	ضروری	بهبود	تأیید / رد
محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
افزایش نرخ ارز	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
کمیود سرانه ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید

^۱ Content Validity Ratio

^۲ Lawshe

تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
توجه مضاعف به ورزش فوتبال	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
عدم سرمایه‌گذاری اسپانسرها	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
مهاجرت ورزشکاران	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
کمبود منابع مالی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
برخورد سیاسی کشورهای غربی	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
حضور دلالان در ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
فساد مالی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
پوشش اسلامی زنان ورزشکار	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه مدت و میان مدت	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
تخصیص نادرست بودجه	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
بحران دانش فنی	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
ورزش دولتی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
ضعف مدیریت	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
مشکلات مالیاتی در ورزش	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۱	-	۹	۰/۸	تأیید
حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
نبود عدالت ورزشی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید
نبود زیرساخت‌ها	-	-	۱۰	۱/۰	تأیید
عدم شفاف‌سازی	-	۱	۹	۰/۸	تأیید

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

همچنین برای محاسبه پایایی ابزار اندازه‌گیری از روش تنصیف (دو نیمه کردن) استفاده شد. مطابق با نتایج این روش، آزمون به دو نیمه ۱۳ سؤالی تقسیم شد و همبستگی میان نمرات دو تست برابر با $r=0/823$ بود. در نتیجه پس از قرار دادن این عدد در فرمول اسپیرمن- براون قابلیت اعتماد کل آزمون تأیید گردید:

$$1 + 0/823 / (2 \times 0/823) = \text{ضریب قابلیت اعتماد کل آزمون} = 0/902$$

سرانجام در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آینده‌پژوهی تحلیل ساختاری استفاده شد. گفتنی است این تحلیل با کمک نرم‌افزار MICMAC انجام شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج تحلیل بر اساس محاسبه دو دور چرخش آماری داده‌ها در ماتریس 26×26 محاسبه شد. بر این اساس، از مجموع ۵۶۶ رابطه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری ارزیابی شده، ۱۱۰ رابطه دارای ارزش صفر (بدون تأثیر)، ۲۵۲ رابطه دارای ارزش ۱ (تأثیر کم)، ۲۶۴ رابطه دارای ارزش ۲ (اثرگذاری متوسط) و ۵۰ رابطه دارای ارزش ۳ (اثرگذاری شدید) بوده است. ضریب پرشدگی ماتریس برابر $85/94$ درصد است که از تأثیر نسبتاً زیاد و پراکنده عوامل حکایت می‌کند. پس از آن مجموع اعداد ردیف‌ها و ستون‌ها در ماتریس مربوطه جهت ارزیابی روابط محاسبه شد (جدول ۳).

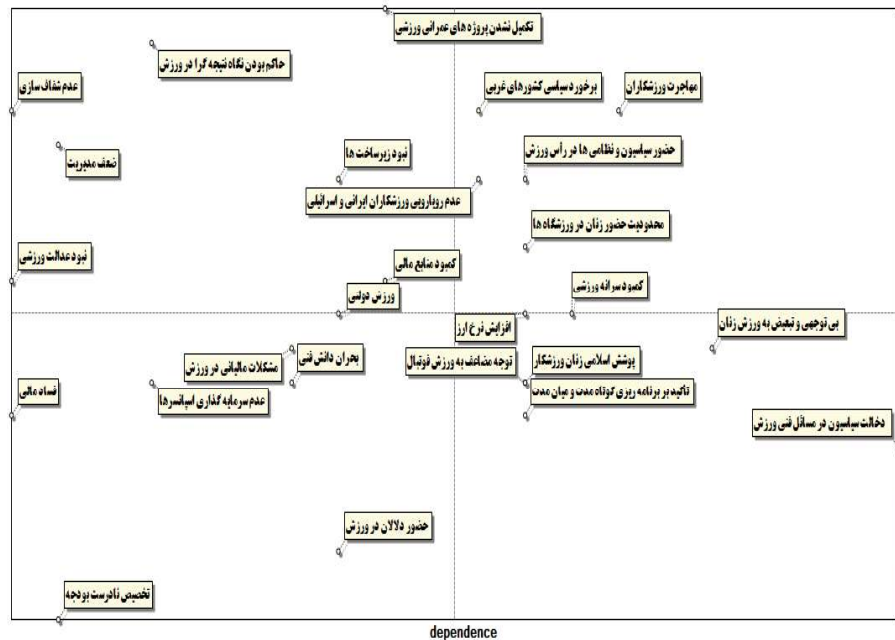
جدول ۳: مجموع سطرها و ستون‌های ماتریس تحلیل آثار متقاطع

ردیف	متغیر	مجموع اعداد ردیف‌ها	مجموع اعداد ستون‌ها
۱	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۷	۳۹
۲	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۳۱	۴۷
۳	افزایش نرخ ارز	۳۵	۳۹
۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۵	۴۰
۵	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۴	۳۶
۶	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۳	۳۹
۷	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۴	۴۳
۸	عدم سرمایه‌گذاری اسپانسرها	۳۳	۳۱

۹	مهاجرت ورزشکاران	۴۱	۴۱
۱۰	کمبود منابع مالی	۳۶	۳۶
۱۱	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۱	۳۸
۱۲	حضور دلالتان در ورزش	۲۸	۳۵
۱۳	فساد مالی	۳۲	۲۸
۱۴	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۳	۳۹
۱۵	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه مدت و میان مدت	۳۲	۳۹
۱۶	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۳۹	۳۸
۱۷	تخصیص نادرست بودجه	۲۶	۲۹
۱۸	بحران دانش فنی	۳۳	۳۴
۱۹	ورزش دولتی	۳۵	۳۵
۲۰	ضعف مدیریت	۴۰	۲۹
۲۱	مشکلات مالیاتی در ورزش	۳۴	۳۴
۲۲	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۴۳	۳۱
۲۳	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۳۹	۳۹
۲۴	نبود عدالت ورزشی	۳۶	۲۸
۲۵	نبود زیرساخت‌ها	۳۹	۳۵
۲۶	عدم شفاف‌سازی	۴۱	۲۸
	مجموع	۹۳۰	۹۳۰

بر اساس مواردی که پیش‌تر اشاره شد، می‌توان نوع و وضعیت هر یک از متغیرهای اصلی را با توجه به موقعیت آنها در ماتریس تاثیرات مستقیم با عنوان نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری مستقیم، به شرح شکل ۱ تشخیص داد.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

شکل ۱: نقشه تأثیرات مستقیم عوامل اثرگذار

در تحلیل نقشه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم عوامل مؤثر بر سیستم مشخص می‌شود که کدام دسته از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری زیاد است (۵ عامل در بخش شمال شرقی نقشه- مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر)، کدام یک از عوامل دارای تاثیرگذاری زیاد و تاثیرپذیری کمتر هستند (۵ عامل در بخش شمالی غربی ماتریس تاثیرات- عدم شفاف‌سازی، ضعف مدیریتی، نبود عدالت ورزشی، حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش، نبود زیرساخت‌ها، تکمیل‌نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی)، کدام عوامل دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبی یا متوسط هستند (در حول و حوش مرکز ماتریس تاثیرات- ورزش دولتی، کمبود منابع مالی، افزایش نرخ ارز، کمبود سرانه ورزشی)، کدام عوامل دارای تاثیرپذیری زیاد و تاثیرگذاری کم یا متوسط هستند (۵ عامل در بخش جنوب شرقی ماتریس- بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان، پوشش اسلامی زنان ورزشکار، تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت، توجه مضاعف به ورزش فوتبال، دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش) و در نهایت، کدام عوامل نسبت به سایر مولفه‌های کلیدی شناسایی شده دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری نسبتاً کمتری هستند (۶ عامل در بخش جنوب غربی ماتریس تاثیرات- عدم سرمایه‌گذاری حامیان

مالی، فساد مالی، بحران دانش فنی، مشکلات مالیاتی در ورزش، حضور دلالان در ورزش، تخصیص نادرست بودجه). هر یک از عوامل یادشده در ادامه این پژوهش به تفصیل تشریح خواهد شد. یادآوری می‌شود با توجه به وروودی‌های سیستم، نقشه تأثیرات غیرمستقیم و بالقوه میان عوامل، به دلیل ثبات نسبی داده‌ها، تا حدود زیادی مشابه نقشه تأثیرات مستقیم گزارش شده است. اما شدت تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها، دارای خروجی‌های متفاوتی است. همچنین، جدول تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها، به شرح جدول زیر ترسیم شده است:

جدول ۴: اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حسب اثرگذاری/پذیری مستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری مستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری مستقیم
۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۷۳	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۵۰۵
۲	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۴۶۲	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۴۶۲
۳	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۰	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۰
۴	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۴۰	کمبود سرانه ورزشی	۴۳۰
۵	عدم شفاف‌سازی	۴۴۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۴۱۹
۶	ضعف مدیریت	۴۳۰	افزایش نرخ ارز	۴۱۹
۷	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۱۹	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۴۱۹
۸	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۹	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۴۱۹
۹	نبود زیرساخت‌ها	۴۱۹	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت	۴۱۹
۱۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۹۷	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۹

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۱	کمبود منابع مالی	۳۸۷	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۰۸
۱۲	نبود عدالت ورزشی	۳۸۷	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۰۸
۱۳	افزایش نرخ ارز	۳۷۶	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۳۸۷
۱۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۷۶	کمبود منابع مالی	۳۸۷
۱۵	ورزش دولتی	۳۷۶	حضور دلالتان در ورزش	۳۷۶
۱۶	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۶۵	ورزش دولتی	۳۷۶
۱۷	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۶۵	نبود زیرساخت‌ها	۳۷۶
۱۸	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۵۴	بحران دانش فنی	۳۶۵
۱۹	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۵۴	مشکلات مالیانی در ورزش	۳۶۵
۲۰	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۵۴	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۳۳
۲۱	بحران دانش فنی	۳۵۴	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۳۳
۲۲	فساد مالی	۳۴۴	تخصیص نادرست بودجه	۳۱۱
۲۳	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت	۳۴۴	ضعف مدیریت	۳۱۱
۲۴	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۳۳۳	فساد مالی	۳۰۱
۲۵	حضور دلالتان در ورزش	۳۰۱	نبود عدالت ورزشی	۳۰۱
۲۶	تخصیص نادرست بودجه	۲۷۹	عدم شفاف‌سازی	۳۰۱

در ادامه جدول تأثیرات غیر مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها، به شرح جدول ۵، برای هر یک از عوامل ارائه شده است:

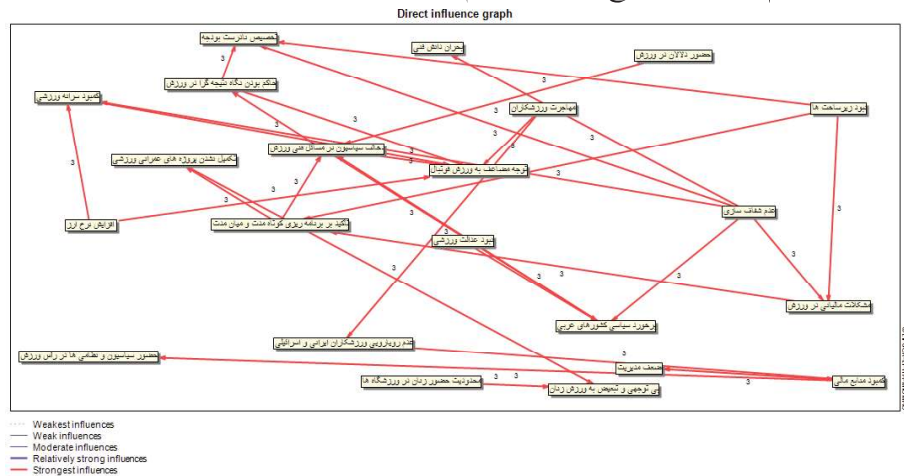
جدول ۵: اولویت‌بندی مؤلفه‌های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری غیرمستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری غیرمستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری غیرمستقیم
۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۴۶۹	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۵۰۴
۲	حضور دلالتان در ورزش	۴۶۰	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۴۷۲
۳	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۴۰	مهاجرت ورزشکاران	۴۴۸
۴	مهاجرت ورزشکاران	۴۳۶	کمبود سرانه ورزشی	۴۳۷
۵	عدم شفاف‌سازی	۴۳۵	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۴۲۸
۶	ضعف مدیریت	۴۲۴	حضور سیاسیون و نظامی - ها در رأس ورزش	۴۲۸
۷	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۲۰	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۴۲۶
۸	حضور سیاسیون و نظامی‌ها در رأس ورزش	۴۱۶	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۴۱۲
۹	نبود زیرساخت‌ها	۴۰۴	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان مدت	۴۱۱
۱۰	محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها	۳۹۳	عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر	۴۱۱
۱۱	کمبود منابع مالی	۳۹۱	افزایش نرخ ارز	۴۱۰

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

۱۲	نبود عدالت ورزشی	۳۹۰	برخورد سیاسی کشورهای غربی	۴۰۰
۱۳	افزایش نرخ ارز	۳۸۰	کمبود منابع مالی	۳۸۱
۱۴	کمبود سرانه ورزشی	۳۷۴	حضور دلالان در ورزش	۳۸۱
۱۵	ورزش دولتی	۳۷۴	نبود زیرساخت‌ها	۳۷۷
۱۶	مشکلات مالیاتی در ورزش	۳۷۱	تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی	۳۷۶
۱۷	پوشش اسلامی زنان ورزشکار	۳۶۵	ورزش دولتی	۳۷۳
۱۸	بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان	۳۶۰	بحران دانش فنی	۳۶۷
۱۹	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۵۸	مشکلات مالیاتی در ورزش	۳۵۰
۲۰	بحران دانش فنی	۳۵۵	عدم سرمایه‌گذاری حامیان مالی	۳۳۵
۲۱	توجه مضاعف به ورزش فوتبال	۳۵۴	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۲۷
۲۲	فساد مالی	۳۵۰	ضعف مدیریت	۳۱۶
۲۳	تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان مدت	۳۴۷	نبود عدالت ورزشی	۳۰۷
۲۴	دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش	۳۳۸	عدم شفاف‌سازی	۳۰۵
۲۵	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۳۰۶	تخصیص نادرست بودجه	۳۰۴
۲۶	حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش	۲۷۹	فساد مالی	۳۰۲

پس از مروری بر یافته‌های کمی موجود اولیه نرم‌افزار میک‌مک، به تحلیل نقشه ارتباط مستقیم و غیرمستقیم میان عوامل (شکل ۱) بر حسب تبیین انواع عوامل شناسایی شده و اهمیت آن‌ها در آینده سیستم مورد مطالعه پرداخته شد. بر اساس تحلیل عوامل شناسایی شده و جایگاه آن‌ها در نقشه تأثیرگذاری/تأثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) می‌توان به درک جامع‌تری از نیروهای پیشران پژوهش دست یافت. در شکل ۲ تأثیرات مستقیم متغیرها در سطوح ۵ درصد سیستم مشخص شده است.

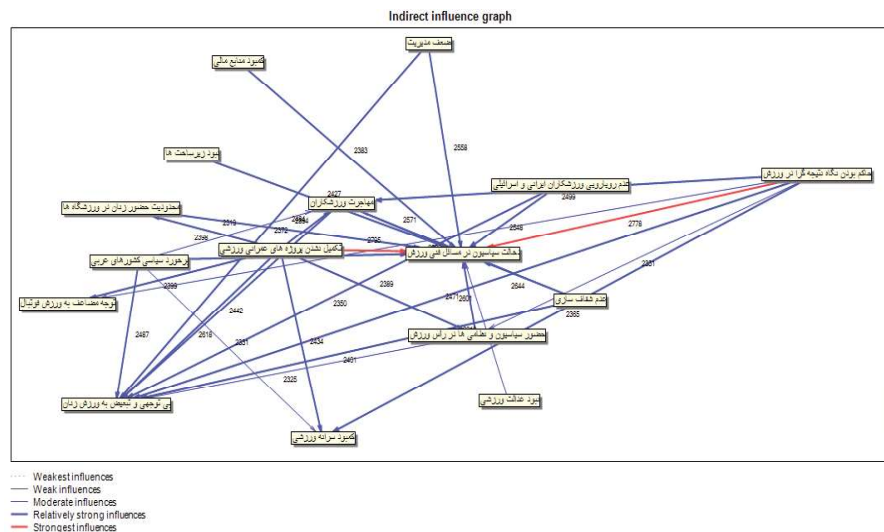

شکل ۲: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم عوامل (در سطح ۵٪)

روابط فضایی شکل‌گرفته نشان می‌دهد در پوشش ۵ درصد مهم‌ترین عامل توجه مضاعف به ورزش فوتبال و دخالت سیاسیون در مسائل ورزش در مرکزیت روابط قرار دارند. در ادامه در ماتریس تأثیرات غیرمستقیم، هر یک از شاخص‌ها در نرم‌افزار به توان رسانده شده و بر این اساس، تأثیرات غیرمستقیم متغیرها در شکل ۳ در سطح پوشش ۵ درصد ارائه شده است.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

شکل ۳: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری غیرمستقیم عوامل (در سطح ۵٪)

روابط فضایی شکل گرفته نشان می‌دهد در پوشش ۵ درصد مهم‌ترین عامل دخالت سیاست‌مدان در مسائل فنی ورزش حرفه‌ای می‌باشد. با اقتباس از اطلاعاتی که در بخش‌های قبل ارائه گردید در این بخش مسائل کلیدی مؤثر بر آینده ورزش حرفه‌ای در افق ۱۴۱۰ انتخاب می‌شوند. همانگونه که در نمودار تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها و روندهای کلیدی مشاهده می‌شود، پنج عامل مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاست‌مدان و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، روبه‌رو نشدن ورزشکاران ایرانی با ورزشکاران رژیم اشغالگر در مجموع از بیشترین تأثیرپذیری و بیشترین تأثیرگذاری برخوردار بودند که نشان دهنده این است که این عوامل در آینده در عین حال که بسیار مهم هستند دارای عدم قطعیت بالایی نیز می‌باشند. گفتنی است تحقق هر کدام از سناریوهای اصلی، در گرو روی دادن تغییراتی در این عوامل است. بنابراین پنج عامل یادشده در این پژوهش به عنوان نیروهای پیشران شناسایی در نظر گرفته می‌شوند. این نیروها، به تایید خبرگان پژوهش به واسطه قدرت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بالا، از اهمیت و عدم قطعیت نسبتاً زیادی در موضوع پژوهش برخوردارند و می‌توانند به عنوان عدم قطعیت‌های اصلی پژوهش در آینده (سناریونویسی) شناخته شوند. در نهایت اینکه هر یک از این پیشران‌ها، بالقوه دارای عدم قطعیت‌هایی هستند که احصا و تشریح دقیق آنها مستلزم برگزاری پل خبرگان در گام بعدی پژوهش است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق، پیش‌نگری مسائل ایران در حوزه ورزش حرفه‌ای با استفاده از رویکرد آینده-پژوهی در افق ۱۴۱۰ بود. یافته‌های این تحقیق نشان داد در تبیین آینده ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ پنج عامل اصلی نقش‌آفرینی می‌کنند. این بازیگران شامل مهاجرت ورزشکاران، برخورد سیاسی کشورهای غربی، حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش، محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها، عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر است. این یافته نزدیک به نتایج مطالعات جوادپور و همکاران (۱۳۹۸)، واندرمشوان و همکاران (۲۰۱۸)، ادیب‌روشن و همکاران (۱۳۹۶) و مارتون (۲۰۱۷) است. دلیل اینکه این متغیرها به‌عنوان عوامل دوجبهی در موضوع پژوهش شناخته شدند این بود که هم دارای تاثیرگذاری زیاد و هم دارای تاثیرپذیری زیاد بودند. این عوامل حوالی خط قطری ماتریس در ناحیه بالا و سمت راست ماتریس تاثیرات قرار می‌گیرند. طبیعت این عوامل با ناپایداری آمیخته است و هر عمل و تغییری بر روی آن‌ها، واکنش و تغییر بر دیگر شاخص‌ها را به دنبال خواهد داشت و می‌تواند موضوع کنش و واکنش سیاست‌گذاران باشند و وضعیت آن‌ها در طراحی برنامه‌ها و اقدام‌ها به طور ویژه لحاظ گردد. بنابراین از این متغیرها گاهی به عنوان عوامل هدف و یا «عوامل ریسک» یاد می‌شود، چراکه آنها به دلیل تاثیرپذیری و عدم قطعیت بالاتر (در مقایسه با عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر)، هدف مناسب‌تری برای تمرکز اقدامات و برنامه‌ها به شمار می‌روند.

همچنین دلیل اینکه مهاجرت ورزشکاران یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ گزارش شد این است که طی سال‌های گذشته مشاهده می‌شود ورزشکاران بی‌شماری از کشور به مقصد مهاجرت به کشورهای دیگر کشور را ترک می‌کنند. در برخی از موارد مشاهده می‌شود ورزشکاران نخبه بیشتر مسیر مهاجرت را پیش می‌گیرند. شاید به این دلیل که نیازها و خواسته‌های آن در کشور برآورده نمی‌شود و فکر می‌کنند با مهاجرت مسیر ورزشی آنها موفق‌تر خواهد بود که به نظر می‌رسد چنین نبوده است، چرا که مشاهده می‌شود با مهاجرت ورزشکاران به خارج از کشور، سطح فنی آنها به شدت افت پیدا می‌کند و این موضوع تابع متغیرها و پیش‌نیازهای مختلفی است که در کشور مقصد مسلماً آن را نداشتند- علیرغم آن این افراد اصرار به مهاجرت دارند و پیش‌بینی می‌شود این مسئله در بلندمدت نیز کماکان روند افزایشی داشته باشد. تبیین دیگر اینکه براساس «نظریه کشش مقصد دافعه مبدأ»^۱ افراد به مقاصد جذب می‌شوند که آن‌ها را شبیه به خود می‌دانند و از مقاصدی که آن‌ها را غیرمشابه با خود می‌دانند فرار می‌کنند،

¹ theory of destination attraction and origin repulsion

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

به نظر می‌رسد برای ورزشکاران ایرانی که قصد مهاجرت دارند کشورهای مقصد دارای کشش و ایران دافعه است (ودادهیر و اشراقی، ۲۰۲۳).

همچنین دلیل اینکه برخورد سیاسی کشورهای غربی یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که کشورهای غربی به علت تحریم‌های ظالمانه‌ای که علیه ایران اعمال کرده‌اند درصدد هستند از جوانب مختلف کشور را تحت فشار قرار دهند تا خواسته‌های آن را بپذیرند و این مسئله به ورزش نیز کشیده شده است و مشاهده می‌شود در اغلب موارد ویزای ورزشکاران ایرانی به موقع صادر نمی‌شود و یا اصلاً صادر نمی‌شود. به نظر می‌رسد این روند با اعمال تحریم‌های آمریکا و در صورتی که برجام احیا نشود، روند افزایشی به خود بگیرد.

دلیل اینکه حضور سیاسیون و نظامی‌ها در راس ورزش یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که حضور سیاسیون و افراد غیرمرتبط با ورزش طی سال‌های گذشته به شدت روند افزایشی پیدا کرده است و از آنجائی که این افراد تخصص مقتضی را ندارند، همواره ورزش را به سمت بی‌راهه سوق داده‌اند و به نوعی از ورزش استفاده سیاسی کرده‌اند (دوستی و همکاران، ۱۴۰۰). از آنجایی که ورزش در ایران به عنوان یک پدیده سیاسی قلمداد می‌شود، به نظر می‌رسد در افق ۱۴۱۰ این مهم شدت و حدت بیشتری پیدا کند که چندان مناسب نیست. به اعتقاد دوستی و همکاران (۱۴۰۰) دلیل اینکه سیاستمداران در ورزش دخالت می‌کنند این است که می‌خواهند ارزش‌ها و ایده‌های سیاسی خاصی را در بین شهروندان ترویج دهند. این موضوع هم پیامد منفی و هم پیامد مثبت دارد. پیامدهای منفی آن شامل فاصله گرفتن ورزش با روش‌های نوین علمی، تبدیل شدن محیط ورزش به تاخت و تاز احزاب سیاسی، هرج و مرج در ورزش، ایجاد تنش و حاشیه‌سازی در ورزش، نتایج ضعیف در ورزش، پسرفت ورزش در سطوح قهرمانی و همگانی است. در مقابل پیامدهای مثبت شامل جذب حامیان مالی، توسعه زیرساخت‌ها و تأثیر مثبت بر رسانه‌های ورزشی است.

دلیل اینکه محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که طی سال‌های گذشته همواره بحث حضور بانوان در ورزشگاه‌ها مطرح بوده است و دولت و دست‌اندرکاران ورزش طرحی را برای برون رفت از این وضعیت به صورت علمی و عملی ارائه نکرده‌اند. از طرفی مشاهده می‌شود سازمان‌های بین‌المللی و در راس آن فدراسیون‌های ورزشی همواره ایران را در این زمینه محکوم کرده و خواستار حضور بانوان در اماکن ورزشی هستند و به نظر می‌رسد با در نظر گرفتن این هشدارها و بدون توجه به خواسته‌های بانوان این مهم در آینده بیشتر برای

ورزش مسئله‌ساز شود. براساس نظریه محافظه‌کاری فرهنگی و اجتماعی^۱ محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها به دلیل تأثیرات فرهنگی و اجتماعی است که در جامعه وجود دارد. این تأثیرات ممکن است شامل اعتقادات و سنت‌های محافظه‌کارانه، تفسیرهای دینی، نگرش‌های جنسیتی نابرابر و تفاوت‌های فرهنگی باشد. پیروان این نظریه معتقد هستند که محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها ممکن است به عنوان یک ابزار برای حفظ نظم اجتماعی و حفظ نقش تقسیم کار جنسیتی استفاده شود. در این حالت، حضور زنان در فضاهای عمومی مانند ورزشگاه‌ها به عنوان تهدیدی برای نظم اجتماعی در نظر گرفته می‌شود و محدودیت‌هایی برای جلوگیری از این حضور اعمال می‌گردد (یولماز و آلپر، ۲۰۱۹).

سرانجام دلیل اینکه روبه‌رو نشدن ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای ایران تشخیص داده شد این است که جمهوری اسلامی ایران از اساس با رژیم اشغالگر مخالف است و این مخالفت سبب شده کشمکش‌های فراوانی در عرصه ورزش بین این دو به وجود بیاید. چون دیپلماسی در بحث ورزش نقش پررنگی دارد و رژیم اشغالگر در ریزانی نسبت به دولت‌مردان ایرانی بهتر عمل کرده است و توانسته‌اند با عادی‌سازی روابط خود با کشورهای عربی نبض ورزش را در دست بگیرند به نظر می‌رسد این کشمکش و نزاع در آینده پررنگ تر شود، چرا که ورزشکاران ایرانی و ورزش ایران و در راس آن حاکمیت ایران مسابقه با ورزشکاران رژیم اشغالگر را مجاز نمی‌داند و این مسئله خود زمینه‌ساز چالش‌های پیش‌تر است.

همچنین یافته‌ها نشان داد عامل‌های عدم شفاف‌سازی، ضعف مدیریتی، نبود عدالت ورزشی، حاکم بودن نگاه نتیجه‌گرا در ورزش، نبود زیرساخت‌ها، تکمیل نشدن پروژه‌های عمرانی ورزشی با قرار گرفتن در ربع بالا و سمت چپ نقشه اثرگذاری/ اثرپذیری مستقیم متغیرها به طور مشخص عوامل اثرگذار این پژوهش (دارای اثرگذاری زیاد و اثرپذیری کم) هستند. در واقع این عوامل، بیشترین تأثیرگذاری را در سیستم دارند و به عنوان «بحرانی‌ترین» شاخص‌ها، وضعیت سیستم و تغییرات آن وابسته به آن‌هاست و توسط سیستم چندان قابل کنترل نیستند، چرا که تأثیرپذیری آن‌ها در موضوع پژوهش نسبتاً کم است و تغییر آن‌ها وابسته به تغییر در عوامل بسیار دیگر است. در مجموع، این عوامل باید به عنوان نیروی کلیدی محیطی موثر بر فعالیت‌ها و تعاملات آینده ورزش شناخته شوند و همواره شرایط آن‌ها را برای تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌ها رصد گردد. تغییر در این عوامل می‌تواند منجر به تغییرات در سایر مولفه‌های موضوع پژوهش شود.

¹ Cultural and social conservatism theory

² Yilmaz & Alper

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

علاوه بر این، براساس نقشه تاثیرگذاری/ تاثیرپذیری عوامل، عوامل ورزش دولتی، کمبود منابع مالی، افزایش نرخ ارز، کمبود سرانه ورزشی در زمره عوامل تنظیم‌کننده در این پژوهش بودند. عوامل تنظیم‌کننده اگرچه به نسبت متغیرهای دوجهی (هدف یا ریسک) از درجه تاثیر محدودتری در شکل‌دهی به تعاملات آینده برخوردارند، اما در عین حال عواملی با اهمیت‌اند و لازم است در طراحی و توسعه سناریوهای آینده موردتوجه قرار گیرند. از این رو باید نقش این عوامل را نیز در طراحی برنامه‌های آینده در نظر داشت.

همچنین پنج متغیر بی‌توجهی و تبعیض به ورزش زنان، پوشش اسلامی زنان ورزشکار، تأکید بر برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت، توجه مضاعف به ورزش فوتبال، دخالت سیاسیون در مسائل فنی ورزش با قرار گرفتن در قسمت پایین و سمت راست ماتریس، به‌طور مشخص به عنوان شاخص تاثیرپذیر در این تحلیل شناسایی شده است. عوامل تاثیرپذیر، نسبت به تکامل سایر عوامل تاثیرگذار و دوجهی بسیار حساس هستند. به عبارت دیگر، این عوامل برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در حوزه ورزش بسیار مهم هستند، چراکه عواملی هستند که قابلیت تاثیرپذیری بالاتری دارند و از طریق هماهنگی و اثرگذاری بر آنها می‌توان برای تحقق توسعه، تلاش و برنامه‌ریزی کرد. از این جهت، این عوامل در اصطلاح یک شاخص خروجی برای سیستم به‌شمار می‌رود.

سرانجام مشخص گردید شش متغیر عدم‌سرمايه‌گذاری حامیان مالی، فساد مالی، بحران دانش فنی، مشکلات مالیاتی در ورزش، حضور دلالتان در ورزش، تخصیص نادرست بودجه در این پژوهش نسبت به عوامل دیگر دارای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری کمتری شناخته شدند و به عنوان عوامل مستقل در تحلیل ارائه شده‌اند. این بدان معناست که این شاخص براساس داده‌های وارد شده (مبتنی بر دیدگاه خبرگان)، نسبت به شاخص‌های دیگر سیستم، اثرگذاری/پذیری کمتری دارند. لازم به تصریح است که همه ۲۶ عامل شناسایی شده همانگونه که در مرحله قبل دیدیم، در میان مجموعه عوامل موثر، به عنوان مهمترین و موثرترین عوامل شناسایی شده‌اند و طبیعتاً همه آنها با درجات اهمیت مختلف باید در تدوین سناریوهای آینده لحاظ گردند. با این حال، پنج عامل مستقل شناسایی شده در نقشه تاثیرگذاری/تاثیرپذیری (حاصل از نرم‌افزار میک‌مک) به نسبت سایر عوامل از وزن کمتری برخوردارند. براین اساس، به مدیران و مسئولان ورزش کشور در سطح ستادی پیشنهاد می‌شود با ارائه تسهیلات لازم به ورزشکاران، فراهم کردن امکانات تمرینی و درک و برآورد نیازها و خواسته‌های آن روند مهاجرت ورزشکاران را متوقف سازند. به مدیران و مسئولان ورزش کشور پیشنهاد می‌شود با فعال‌سازی ظرفیت‌های دیپلماسی و تقویت دیپلماسی از طریق ورزش برخورد سیاسی کشورهای غربی را مرتفع سازند. به دولت‌مردان و هیئت رئیسه دولت و همچنین مجلس

شورای اسلامی پیشنهاد می‌شود قانونی را وضع کنند که از سیاسیون و نظامی‌ها تنها در زمینه تخصصی خودشان استفاده شود. از آنجا که محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها جزو یکی از مسائل پیش‌رو ورزش ایران در افق ۱۴۱۰ می‌باشد، به به مدیران و مسئولان فرهنگی ورزش کشور پیشنهاد می‌شود در راستای حل مشکل محدودیت حضور زنان در ورزشگاه‌ها با نهادهای مذهبی و اجرایی ریزانی‌های لازم را انجام دهند و با فراهم‌سازی امکان لازم برای حضور زنان زمینه حضور آنها را در اماکن ورزشی فراهم سازند. همچنین به مدیران و مسئولان ستادی ورزش و همچنین دولت مردان پیشنهاد می‌شود با تشکیل اجماع‌های بین‌المللی و استفاده از دیپلماسی ورزشی مسئله عدم رویارویی ورزشکاران ایرانی و رژیم اشغالگر را مرتفع سازند. البته این پژوهش در مسیر انجام با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو بود؛ چنان که در این تحقیق جهت شناسایی مسائل پیش‌روی ورزش حرفه‌ای در آینده فقط از نظر صاحب‌نظران استفاده شد و در آن دیدگاه تمامی ذینفعان حوزه ورزش در نظر گرفته نشد. بازه زمانی مورد نظر در این تحقیق افق ۱۴۱۰ انتخاب شد. لذا نمی‌توان نتایج این تحقیق را به افق‌های دورتر تعمیم داد. براین اساس به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود در تبیین آینده ورزش حرفه‌ای افق‌های دورتر را مدنظر قرار دهند.

منابع

- بدری آذرین، یعقوب. (۱۳۹۹). «تبیین و مدل آینده‌نگاری کسب و کار لیگ حرفه‌ای فوتبال ایران». رساله دکتری، مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز.
- تابش، سعید؛ شهریاری، ناصر و نظری، رسول. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل کلیدی و راهبردی تعالی‌ساز آینده مطلوب ورزش همگانی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۹، شماره ۲۳، صص ۲۹۴-۲۶۷.
- تقی‌لو، علی اکبر؛ سلطانی، ناصر و آفتاب، احمد. (۱۳۹۵). «پیشران‌های توسعه روستاهای ایران». برنامه‌ریزی و آمایش فضا. دوره ۲۰، شماره ۴، صص ۱-۲۸.
- جعفری، الهام؛ شریفی‌فر، فریده و علم، شهرام. (۱۳۹۸). «نقش‌آفرینی زنان در مدیریت ورزش کشور با رویکرد آینده‌پژوهی». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۱، شماره ۵۸، صص ۱۷-۳۸.
- جوادی‌پور، محمد؛ اتقیا، ناهید؛ رهبری، سمیه و طایفی، حلیمه. (۱۳۹۸). «بررسی عوامل مؤثر بر فرایند سیاست‌گذاری نظام ورزش همگانی ایران». مدیریت و توسعه ورزش. شماره ۱۷، صص ۱۱۹-۱۳۸.
- دوستی، مرتضی؛ گودرزی، محمود و اسدی، حسن. (۱۴۰۰). «تبیین و تحلیل علل و پیامدهای ورود سیاسیون به ورزش ایران». مدیریت ورزشی. دوره ۱۳، شماره ۱، صص ۱۵-۳۴.
- راسخ، نازنین؛ سجادی، سید احمد؛ رضوی، سید محمد حسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۷). «تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. شماره ۱۴، صص ۱۷-۴۴.
- شهولی کوه‌شوری، جواد؛ عسکری، احمدرضا؛ نظری، رسول و نقش، امیررضا. (۱۴۰۱). «آینده‌پژوهی در آموزش عالی: طراحی راهروی راهبردی ورزش دانشگاهی ایران با رویکرد میان‌رشته‌ای». فصل‌نامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی. دوره ۱۴، شماره ۳، صص ۱۹۳-۱۵۱.

تصویرپردازی چالش‌های ورزش حرفه‌ای ایران در افق ۱۴۱۰ با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی

- شهولی کوه‌شوری، جواد؛ عسکری، احمدرضا؛ نظری، رسول و نقش، امیررضا. (۱۳۹۹). «تدوین راهبردهای ورزش تربیتی ایران مبتنی بر سناریو». پژوهش در ورزش تربیتی. دوره ۸، شماره ۲۱، صص ۲۲۳-۲۵۰.
- صدیقی‌فر، نیما. (۱۳۹۹). «آینده‌نگاری توسعه ورزش والیبال استان قزوین (سناریوهای راهبردی)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مدیریت رویدادهای ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی، دانشگاه صنعتی شاهرود.
- فرخ‌شاهی‌نیا، رضا. (۱۴۰۰). «ظرفیت‌سازی در ورزش کشور بر پایه آینده‌نگاری راهبردی در افق ۱۴۱۵ هجری شمسی». رساله دکتری، مدیریت ورزشی گرایش مدیریت راهبردی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- نصری، قاسم. (۱۳۹۳). «نقش ورزش، تحرک و آمادگی جسمانی در ارتقای توان رزمی کارکنان ناجا (مطالعه موردی: کارکنان کلانتری‌ها، پاسگاه‌ها و یگان امداد فرماندهی انتظامی استان قم)». فصل‌نامه دانش انتظامی. سال ۱، شماره ۳، صص ۶۴-۹۲.
- نظری، رسول؛ سهرابی، زهرا و محرم‌زاده، مهرداد. (۱۴۰۰). «سناریوهای راهبردی باشگاه فرهنگی ورزشی». مطالعات مدیریت راهبردی. شماره ۴۷، صص ۳۰۱-۳۱۹.
- نظری، رسول و شهولی، جواد. (۱۴۰۱). «سناریوهای راهبردی آموزش ورزش سلامت‌محور ایران». نشریه مدیریت ورزشی. دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۱۵۱-۱۷۲.
- Ding, D., Lawson, K. D., Kolbe-Alexander, T. L., Finkelstein, E. A., Katzmarzyk, P. T., Van Mechelen, W., ... & Lancet Physical Activity Series 2 Executive Committee. (2016). "The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases". The Lancet, 388(10051), 1311-1324.
- Gabnai, Z., Müller, A., Bács, Z., & Bácsné, B. É. (2019). "The economic burden of physical inactivity at national level". Health Development Journal, 60(1), 20-30.
- Morton, S. (2017). "Using qualitative methodology to better understand why females experience barriers to regular participation in adventure sport in Scotland". Sport in Society, 1-16.
- Müller, A., Bendiková, E., Herpainé Lakó, J., Bácsné Bába, É., Łubkowska, W., & Mroczek, B. (2019). "Survey of regular physical activity and socioeconomic status in Hungarian preschool children". Family Medicine & Primary Care Review, (3), 237-242.
- Seligman, M. E., & Tierney, J. (2017). We aren't built to live in the moment. The New York Times
- Sutula, V. (2018). "General Definition of the Concept "Sports". Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sport, 4(4), 1-2.
- Thithathan, S. (2022). "The effective improvement of professional sports association key performance index to promote economy and society development thailand policy 4.0". International journal of early childhood special education (INT-JECSE), 14(1), 2260-2262.
- Tiedemann, C. (2007). "Sport and Art (s), a Conceptual Discussion and Proposition". CESH-Congress in Lorient, 20(9), 1-11.
- Vandermeersch, H., Meganck, J., Seghers, J., Vos, S., & Scheerder, J. (2017). "Sports, poverty and the role of the voluntary sector. Exploring and explaining nonprofit sports clubs' efforts to facilitate participation of socially disadvantaged people". VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 28(1), 307-334.
- Vedadhir, A., & Eshraghi, S. (2023). "Attitude toward migrate abroad in Iranian medical community: a qualitative study". Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 25(2), 23-42.
- Yilmaz, O., & Alper, S. (2019). "The link between intuitive thinking and social conservatism is stronger in WEIRD societies". Judgment and Decision making, 14(2), 156-169.
- Zheng, J., & Mason, D. S. (2022). "New Media, Digitalization, and the Evolution of the Professional Sport Industry". Frontiers in Sports and Active Living, 221(4); 1-13.

